

Ondeugdelijke voorlichting door AVRO-televisie

EEN AMSTERDAMSE JOURNALIST, optredend namens de A.V.R.O., verzocht enkele maanden geleden telefonisch aan de Kon. Ned. Mij. tot bevordering der Geneeskunst een woordvoerder voor de Maatschappij aan te wijzen, die zou medewerken aan een televisie-uitzending over zgn. paranormale genezers. Het Dagelijks Bestuur der Maatschappij vond daartoe de arts dr. H. Festen bereid. De bedoeling was, aldus „Medisch Contact” van 15 november, dat opnamen zouden geschieden ten huize van de woordvoerders en dat de aldus op de film vastgelegde visies op de paranormale genezers achtereen, op zichzelf ononderbroken en wisselend tussen pro en contra, op de beeldbuis zouden worden gebracht.

Dat de betrokken journalist het twee maal uitstellen van de uitzending beide malen niet ter kennis van de Maatschappij bracht, vond zij bevreemdend en slordig. Maar deze bevreemding bleek, aldus „Medisch Contact” te verwaarlozen in vergelijking met de verbazing en verontwaardiging, welke het deel waren van Dr. Festen toen hij bij deze uitzending constateerde hoe zijn relaas was „verknijpt” en, met weglating van hetgeen hij in zijn betoog essentieel achtte — en dat ook uitdrukkelijk tegenover de televisie-reporter kenbaar had gemaakt — was „gemonteerd” door de beschouwingen van andere sprekers heen. Dr. Festen had zich formeel op het standpunt gesteld, dat hij het onmogelijk achtte de Maatschappij als zodanig te vertegenwoordigen, doch dat hij er van uitging een mening te geven, die in grote kringen van de Maatschappij zou worden gedeeld. Maar los van deze formele kant was zijn verbazing over de wijze, waarop men zijn beschouwingen had ontkracht, niet gering. Zijn indruk was dat de „montage” van de woordvoerders en vooral de coupure in hetgeen hij zelf in het midden had gebracht, konden zijn behartigd door een de paranormale genezers niet onwelgezinde reporter, aan wie de meerbedoelde journalist blijkbaar de uitvoering van de door hem ontworpen uitzending had gedelegeerd.

Royaal aanbod

DE A.V.R.O. ONTKENDE — met volgens ons zwakke argumenten — dr. Festen's waarschuwing tegen de paranormale „genezers” te hebben ontkracht. Dat deze omroep niet geheel in eigen ontkenning geloofde, bleek uit een forum dat snel werd geformeerd om de eerste uitzending „goed te maken”. De Maatschappij en dr. Festen handhaafden hun vernietigend oordeel over de eerste ondeugdelijke t.v.-uitzending. „Medisch Contact” van 22 november waardeerde de grotere objectiviteit van het forum, maar bleef het betreuren dat „een „rectificatie” natuurlijk nooit alle gestichte onheil meer teniet kan doen”.

„Medisch Contact” van 29 november antwoordde op een brief van de A.V.R.O.-persdienst, volgens welke

„Medisch Contact” talrijke feitelijke onjuistheden had gedebiteerd en zich aan insinuaties en aantijgingen te buiten was gegaan. Ook dr. Festen werden in deze brief verwijten gemaakt. „Medisch Contact” zette in zijn antwoord uiteen, dat en waarom de Maatschappij dit A.V.R.O.-verweer van nul en gener waarde achtte, en eindigde met de zinsnede: „Wij blijven steeds bereid, teleurstellingen in het algemeen en deze brief van de A.V.R.O.-persdienst in het bijzonder ten spijt, goede samenwerking ter verkrijging van deugdelijke televisie-voorlichting te helpen bevorderen.”

Hopelijk zullen alle radio- en televisie-organisaties, wanneer zij uitzendingen over medische aangelegenheden voorbereiden, zich dit royale aanbod van de Nederlandse artsenorganisatie herinneren.

SPEEL NIET ZELF VOOR DOKTER

OP HET CONGRES van de Nederlandse Katholieke Drogistenbond dat onlangs in Utrecht is gehouden, heeft dr. M. N. G. Dukes gesproken over „De drogist en het geneesmiddel”. Dr. Dukes is gepromoveerd op het proefschrift „Patentgeneesmiddelen en zelfbehandeling in de samenleving”.

Hij pleitte voor een gerichte drogistenopleiding, die is gebaseerd op de taak die de drogist op sociaal-geneeskundig terrein zou kunnen uitvoeren. Volgens hem zal namelijk ook de winkelier die voor zelfbehandeling bestemde en qua giftigheid of bijwerking minimaal gevaarlijke preparaten verkoopt, aan bepaalde eisen van vakbekwaamheid moeten voldoen.

Dr. Dukes meent, dat geen enkel geneesmiddel onder alle omstandigheden en in alle doseringen veilig is. Daarnaast is er ook een therapeutisch risico, het risico dat een op zichzelf veilig middel onverantwoord wordt gebruikt, bijvoorbeeld om een progressieve ziekte zolang te maskeren, dat de arts te laat wordt geraadpleegd. Een mondelinge uiteenzetting door de verkoper zal, naar zijn oordeel, vaak doeltreffender zijn dan gebruiksaanwijzingen

op de verpakking van het geneesmiddel.

Over de gevaren van zelfbehandeling zei dr. Dukes, dat er bepaalde ziekten zijn die men zelf mag behandelen. Verder is ook het tijdstip waarop een bepaald symptoom voor het eerst optreedt belangrijk, ook al gaat het om „gewone” kwaaltjes als hoofdpijn en indigestie. In dit verband stelde dr. Dukes, dat ieder nieuw, veranderd of verergerd symptoom na het 35ste levensjaar een reden is om de dokter op te zoeken.

Andere adviezen die hij op dit gebied gaf waren: behandel geen enkel symptoom zelf langer dan een week (in verband met 't gevaar van voortschrijdende ziekten); neem tijdens zwangerschap alleen geneesmiddelen in onder toezicht van een arts; behandel nooit zelf inwendige pijnen en bewaar een geneesmiddel nooit langer dan een jaar.

Verder noemde hij kinderen en geneesmiddelen een ongelukkige combinatie, terwijl hij ook waarschuwde tegen het te boven gaan van de aangegeven dosering.

(Overgenomen uit de Amersfoortse Courant).

A. P. N. DE GROOT, arts:

„Medici die met paranormale genezers samenwerken, deugen in medisch-ethisch opzicht niet”

HET ALGEMEEN HANDELSBLAD wijdde in zijn Supplement van 9 november een groot artikel aan het onderwerp „Dokter, wet en wondergenezer”. Redacteur W. Woltz vroeg ook de opinie van de arts A. P. N. de Groot te Hilversum, oud-inspecteur voor de Volksgezondheid in Noord-Holland en Utrecht, thans voorzitter van de Vereniging tegen de Kwakzalverij. Dokter De Groot's mening werd als volgt weergegeven.

Er is nooit enig wetenschappelijk bewijs naar voren gebracht over beweerde genezingen. De Werkgroep van

PARANORMAAL

DE AVRO-TELEVISIE stelde op 5 november vluchtig het probleem van de z.g. paranormale genezers aan de orde. De N.R.C. achtte de uitzending onbevredigend: „Van de medici zouden er twee waarschijnlijk in een heftig debat verstrikt zijn geraakt, wanneer zij aan één tafel hadden gezeten. Omdat alle verklaringen op film waren vastgelegd, konden de argumenten pro en contra niet aan elkaar worden getoetst. Het bleef een zaak van gelijk tegen gelijk. Een der genezers sprak van uitstraling; de medicus die op wetenschappelijke gronden protest aantekende tegen een eventuele wettelijke bescherming van het beroep van genezer, sprak over magie.”

Ook De Volkskrant leverde kritiek, bij monde van Julia ter Linge: „Het werd met het bekende procédé gedaan, waarbij iedere mening naast elkaar gezet werd en het eindoordeel aan de aldus oppervlakkig geïnformeerde kijker overgelaten werd. De genezen zieken waren natuurlijk vóór. Een frater met veertienjarige ervaring sprak van gevallen waarin tot 35 procent verlichting werd geconstateerd. Hij bracht nog eens de eis van de Bond voor paranormale Geneeswijzen naar voren: eerst bezoek aan een dokter. Maar de arts op zijn beurt bleef sceptisch en sprak van magie. Wij geloven niet dat deze ingewikkelde materie, op deze vluchtige wijze gepresenteerd, voor de gemiddelde kijker er iets doorzichtiger op geworden is.”

Paranormale genezers heeft van 200 magnetiseurs een „bewijs van genezend vermogen” gegeven, maar wat zegt mij dat wanneer de beoordeling van de genezingen door eigen mensen en op volkomen dubieuze wijze wordt gecontroleerd? En wanneer men zegt: maar er zijn toch verschillende artsen met die genezers bezig, dan moet ik antwoorden: die zijn voor mij taboe. Medici die met para-normale genezers samenwerken, deugen in medisch-ethisch opzicht niet.

Kwakzalvers krijgen zoveel patiënten omdat de meeste artsen het inzicht missen om op de psychologisch juiste wijze met hun patiënten om te gaan. Te veel artsen hebben geen tijd omdat de wachtkamer vol zit, en zij grijpen te snel een receptpapiertje. Er is in ons beroep een verzakelijking opgetreden waarbij de patiënt psychisch tekort komt of waarbij in het geheel geen geestelijk contact ontstaat. Wij weten allemaal dat genezen méér is dan het toedienen van een pil of poeder — daarvoor hebben we de kwakzalvers niet nodig, want met placebo's (geneesmiddelen die er normaal uitzien maar geen werkzame stoffen bevatten) bereiken we evenveel resultaten als de paranormalen. Maar het grootste gevaar van de kwakzalverij schuilt in de omstandigheid dat zij patiënten weghouden van de arts. De NWP-genezers mogen alleen „uitgedokterde” patiënten behandelen, maar wie houdt daarop toezicht?

Uit mijn werk als inspecteur voor de Volksgezondheid in de provincies Noord-Holland en Utrecht wéét ik dat er mensen gestorven zijn omdat zij naar de kwakzalver gingen in plaats van naar de arts. Wanneer een reddeloos verloren kankerpatiënt een magnetiseur te hulp roept om zijn pijn te verzachten dan maak ik geen bezwaar — maar de kwakzalvers kennen niets en zij kennen hun grenzen niet — dat is het grote gevaar voor de volksgezondheid. Het is alleen jammer dat veel artsen te laks zijn om zich daartegen te verzetten. Enkele collega's hebben mij zelfs al durven zeggen: „Ach laat ze toch, op die manier raak ik alle zeurpieten kwijt, des te meer tijd hou ik over voor echte patiënten.” Er zijn zelfs artsen die patiënten verwijzen naar kwakzalvers!

Het artikel „Televisie steunt kwakzalvers” dat Henri Knap in „Het Parool” van 16 november publiceerde, nemen wij over met weglating van een paragraaf, waarin schr. een reeks slachtoffers van kwakzalvers noemt. Deze reeks is namelijk aan een vroeger nummer van ons Maandblad ontleend en derhalve onze lezers reeds bekend.

Wonderbehoefte

(slot van pag. 4)

voegde geneeskunst is op tweeërlei wijze ongunstig voor de patiënt. Meer mensen dan tevoren zullen getrokken worden in de eerder aangeduide risicosector van de genezers. Anderszijds zal het heilzame effect van de rituelen der genezers op bepaalde klachtenbeelden geringer worden als de obscuriteit van deze „paranormale” geneeskunst, zijnde een versterking van de positieve magie, is vervallen.

Gedacht wordt ook nog aan een wettelijke bescherming van bonafide genezers tegen notoire charlatans. De maatstaven van zulk een bonafiditeit ontrekken zich echter aan een exacte beoordeling. De resultaten van bijvoorbeeld de behandeling van een magnetiseur laten zich zeer moeilijk objectiveren, te minder omdat ze blijkens ervaringen danig worden beïnvloed door kritische proefopstellingen. De introductie van patiënten bij een genezer via een arts stuit af op medisch-ethische bezwaren. Hoe wil men dan een controle krijgen op de praktijkvoering van onbevoegde genezers? Zo lang er geen houdbare criteria voor „bonafide onbevoegde genezers” bestaan, zal het moeilijk zijn deze groep af te grenzen tegenover „kwakzalvers”, laat staan de eerste categorie tegen de tweede te beschermen door de bonafide genezers in een uitzonderingspositie te brengen.

Op deze plaats mag gewag worden gemaakt van grote nieuwsgierigheid naar de inhoud van het rapport m.b.t. paranormale genezers dat is uitgebracht door de interdepartementaire werkgroep welke onder leiding stond van de directeur-generaal van de volksgezondheid. De discussie hierover schijnt nog niet afgelopen te zijn. Wat er ook van overheidswege in deze kwestie beslist worde, het is een zaak van de artsen om hun patiënten zó tegemoet te treden dat de behoefte aan de geneeskunsten van onbevoegden binnen de meest enge grenzen blijft.

J. J. C. Marlet, zenuwarts.
(Overgenomen uit *De Tijd—Maasbode*).

TELEVISIE STEUNT KWAKZALVERS

DEZER DAGEN heeft men de televisie zich zien opwerpen als pleitbezorgster voor verandering van de wet tegen de onbevoegde uitoefening der geneeskunst. Een jongmens kwam ons ernstig verzekeren, dat die wet een onhoudbare toestand had geschapen. Een advocaat, die ik ken als een schier religieus gelovige in de paranormale genezers, kwam met de grappige redenering voor de dag, dat het grote aantal overtredingen van die wet noopt tot verandering van die wet. Indien men zulks mutatis mutandis van toepassing zou verklaren op doodslag of moord, zouden wij wel belangwekkende, maar ook nogal onaangename toestanden krijgen in dit land.

Het geleuter in dit programma werd een ogenblik door een frisse wind weggevaagd, toen Dr. O. M. de Vaal, lector aan onze Amsterdamse universiteit, endocrinoloog, toxicoloog en kinderarts, kort en goed verklaarde, dat die paranormale genezers zelf patiënten zijn, die hulp behoeven. Dit was ook al duidelijk gemaakt door het televisiebeeld van een kwakzalverende priester, die kennelijk van zijn geestelijke overheden verlof heeft gekregen de Nederlandse wet aan de lopende band te overtreden, en wiens gebit wel zéér duidelijk maakte, dat hij waarschijnlijk ook paranormale tandgenezers raadpleegt.

Onsmakelijk en onwaarachtig was het ten tonele voeren van klanten van kwakzalvers, die zichzelf per televisie maar even genezen kwamen verklaren. Deze leken zijn namelijk niet in staat te beoordelen aan welke aandoening zij eventueel lijden, en evenmin of deze is genezen, vooruitgegaan, of niet genezen dan wel achteruit gegaan. Bovendien geneest een aantal ziekten spontaan.

Maar wat wilt u, wanneer die door de televisie met zoveel nadruk ten tonele gevoerde Nederlandse Werkgroep van Paranormale Genezers haar leden een schriftelijke (!) geneescursus laat aanbieden, waarbij die leden zelf moeten aangeven (door doorhalingen!), of zij geen (!), middelmatige of voldoende kennis van de anatomie van het menselijk lichaam bezitten...

Wat wilt u, wanneer niet een klinisch onderzoek bepaalt of een „geneeswijze” succes heeft gehad, maar de behandelende kwakzalver zélf, of zijn onwetende klant?

Het is ontstellend, zo'n jongeman, die op medisch en medisch-sociaal gebied kennelijk van toeten noch blazen weet en geen idee heeft hoeveel duizenden elk jaar in levensgevaar ko-

men, doordat hun geloop bij de aaiende magnetiseur of met brandnetels en iepenblaren knoeiende kwakzalver hen weerhoudt tijdig medische hulp in te roepen, in miljoenen gezinnen indirecte reclame te zien en horen maken voor de wetsovertredende en zonder enige kennis aan de gezondheid van ons volk knoeiende makkers van werkgroepdirecteur Van der Plaats en zijn pleitbezorger Kruseman. Indirecte reclame, ja, voor de kwakzalverij, want het korte deskundige woord van Dr. De Vaal deed immers een beroep op rede, op intellect, en dat gaat er moeilijker in dan mystiek gedaas — en het besloeg, met het nóg kortere (door de TV sterk bekorte) woord van een collega, slechts een fractie van de tijd, die de kwakzalvers en hun slachtoffers kregen toegemeten.

Er zijn vele doden gevallen door kwakzalversbehandeling, wier familie niet durft toegeven, dat zij de kwakzalver hebben geraadpleegd. Uit schaamte durven zij, die door een

kwakzalver zijn verknoeid, niet te spreken.

Indien de televisie ons eens de wáárlijk van ernstige ziekten genezenen, die een groot ziekenhuis in één jaar aflevert, zou vertonen, zou de uitzending een week dag en nacht kunnen voortgaan!

Daarom heeft de A.V.R.O. onze volksgezondheid op ernstige, lichtvaardige en onintelligente wijze benadeeld met een televisie-uitzending, die slechts quasi-objectief was, want in werkelijkheid nam zij de kwakzalvers krachtig in bescherming.

Het éne nut van deze nare uitzending is, dat zij deed uitkomen hoe ernstig politie, staande, en zittende magistratuur de plicht verwaarlozen onze wet tegen de kwakzalverij te handhaven, en ons volk tegen deze wat Dr. De Vaal terecht noemt: patiënten (maar ook dikwijls gieren) te beschermen.

HENRI KNAP

BRIEF VAN Mr. G. E. Kruseman

Aan de VERENIGING TEGEN DE KWAKZALVERIJ
ter attentie van de redacteuren: Dr. J. H. Ligterink en J. E. Buiten.

Mijne Heren,

In Uw maandblad van september j.l. heeft U — op grond van citaten die, zoals in Uw blad gebruikelijk, onvolledig en dientengevolge vals waren — de veronderstelling uitgesproken dat daarmee het sprookje van de magnetiseurs (en hun pleiters) uit was.

Dit betekende voor mij als één van deze pleiters, een uitdaging die ik eenvoudig niet negeren kon. Mijn antwoord heeft U op 5 en 13 dezer vanaf het Televisie-scherm kunnen zien en horen.

Aan U thans de repliek. Ter waarschuwing zij echter vermeld dat U, zo U daarbij de grens van het wettelijk toelaatbare zou overschrijden, met de mogelijkheid rekening zal moeten houden dat mijn dupliek bij de President van de Rechtbank wordt ingediend. Als zodanige overschrijding zal ik o.a. het gebruik van het woord „kwakzalvers” aanmerken, tenzij U van deze kwalificatie uitdrukkelijk degenen uitzondert die hun genezerspraktijk te goeder trouw en met resultaat uitoefenen.

ANTWOORD AAN Mr. G. E. Kruseman

Weledelgestrenge Heer,

Onze repliek kan kort zijn. Wij sluiten ons volmondig aan bij de kritiek, welke in „Medisch Contact”, officieel orgaan van de Kon. Ned. Mij. tot bevordering der Geneeskunst, op de televisie-uitzending van 5 november is geleverd. Wij achten, evenals de Maatschappij, de toen gegeven voorlichting ondeugdelijk. Wij menen, wederom evenals de Maatschappij, dat de „rectificatie” van 13 november helaas niet alle op 5 november gestichte onheil teniet kon doen. Wij citeren, overigens ten overvloede, de passage, waarin „Medisch Contact” het oordeel van de Nederlandse pers samenvatte: „De dagbladen schetsten de uitzending als zeer onbenullig.”

De term „kwakzalvers” werd, wordt en zal in dit Maandblad worden gebruikt in de betekenis die ons taalgebruik en onze woordenboeken aan die term hechten: personen die onbevoegd de geneeskunde uitoefenen.

De Redactie van het Maandblad tegen de Kwakzalverij
dr. J. M. Ligterink, arts en apotheker, Amsterdam;
J. E. Buiten, apotheker, Zwolle.

De behoefte aan het wonder

MENSEN die kleine kinderen hebben, buigen zich in bezorgdheid neer over hun kroost, wanneer door een traan of een kreet ons hulp en troost wordt gevraagd. Ze laten een huilend kind niet alleen. De angst van de kleine verdwijnt door de nabijheid van moeder en vader, het verdriet wordt gesmoord door het kind te strelen en iets aantrekkelijks te beloven, de pijn wordt vergeten — hoewel de verwonding, de ziekte of de kwaal nog aanwezig is — als een der ouders de hand legt op de gevoelige plaats of bezwerend daar overheen blaast. Het jonge kind vraagt zich nauwelijks af wat de oorzaak is van de pijn; noch wat de volwassene precies doet om het leed te lenigen; het gelooft in de macht van grote mensen, vertrouwt ten volle in hun kracht en weergalozе mogelijkheden.

Als ze groter worden ontstaat een twijfel. Ervaring leert hun dat vader en moeder niet tot alles in staat zijn, dat deze zelfs door nog sterkere machten verslagen kunnen worden. Allengs krijgen ze oog voor de werkelijkheid. Eenmaal volwassen lachen ze niet om hun kinderlijk geloof van toen omdat ze vergeten zijn wat zich in die prille jeugd jaren afspeelde en omdat die kinderlijke voorstellingswereld overwoerd is door kennis en rationaliseren. Zelf vader of moeder geworden, gedragen zij zich ten opzichte van hun kinderen eveneens als magiërs, en schenken troost met dezelfde rituelen als hun eigen ouders deden, gedreven door de sterke wens het leed van de weerlozen te verzachten en deels onbewust inspelend op het geloof van het kind in hun machtige vermogens.

De ouders geloven zelf in dit wonder, al spreekt hun verstand een andere taal. Het kind in hen is niet helemaal verdwenen. De volwassenen hebben een wonderbehoefte die ook nog hen zelf betreft, een behoefte die verwijst naar de wereld der magie van hun jeugd. Onder magie wordt in dit verband verstaan: aan een ritueel een verborgen werkwijze toeschrijven welke op die wijze niet bestaat.

De patiënt die heul zoekt bij een onbevoegde genezer wordt gedreven door iets van dat kinderlijke geloof nadat zijn vertrouwen in (de beoefenaren van) de wetenschappelijke geneeskunde werd beschaamd. Hij geeft toe aan zijn behoefte aan magie (aldus zei ook prof. dr. H. Veeneklaas). Men zou nu kunnen tegenwerpen dat sommige van deze patiënten niet in het wonder geloven en toch genezen (zoals mr. G. E. Kruseman opmerkte). In die gevallen mag gelden dat het kinderlijke bewust wordt afgewezen maar nochtans aan zijn trekken komt. Of ze genezen worden is een andere kwestie. Als de klachten minder worden of verdwijnen, wil dit niet zeggen dat de ziekte of de kwaal is geëlimineerd (inbreng van dr. H. Festen). Naarmate de klachten meer psychogeen zijn bepaald — vaak is er dan geen omschreven organische afwijking — is de kans groter dat de patiënt gunstig reageert in de relatie met de genezer. Waarom is de behandeling van de medicus niet voldoende heilzaam geweest? Menig arts heeft niet de moed een onvoorwaardelijke geneezing te beloven want hij wordt gehinderd door zijn wetenschappelijke twijfel, dit in tegenstelling tot de meeste onbevoegde genezers die als rechtgeaarde magiërs een onomstotelijk vertrouwen hebben in hun kunnen. Vele bonafide genezers, ongeacht de aard van het door hen benutte ritueel, stellen een straling, een fluidum of een factor X aansprakelijk voor hun genezingsuccessen. De paranormale allure van dit geheimzinnige medium is echter nooit aangetoond. Andere genezers beroepen zich op een gave die algemeen menselijk (zie de mening van Dr. R. Polderman) en bij hen in opvallend grote mate aanwezig is. Naar mijn mening is deze „gave” gelijksoortig aan het vermogen van ouders om hun kinderen gerust te stellen, en zijn de door mij weergegeven elementen van de relatie ouders-kinderen van toepassing op de verhouding genezers-cliënten. Wetenschappelijker geformuleerd en meer genuanceerd vind ik deze mening

terug in enkele studies (o.a. Zur Frage der „geistigen Heilung”, Inge Strauch '58 en „Wunderheilungen” im affektiven Feld, Hans Bender '63) uit het Institut für Grenzgebiete der Psychologie und Psycholhygiëne te Freiburg i. Br. Dit standpunt wordt ook ingenomen door de televisiespreker dr. O. M. de Vaal blijkens het gezegde: „Paranormale geneeskunst is een vorm van magie; bij de genezers en hun patiënten is er een disharmonie tussen intellect en behoefte aan magie.”

Goed, zal men opwerpen, die disharmonie neem ik op de koop toe als ik maar baat vind bij de magnetiseur, de kruidendokter, de radiësthesist of wie het moge zijn. Accoord, 'n mens heeft het recht geneezing te zoeken waar hij wil (daarover waren ook alle TV-forumliden het ééns). In bepaalde gevallen loopt hij echter de kwade kans de gunstige tijd voor een adequate medische behandeling te verbeuzelen door zich intussen te vervoegen bij een „genezer”. Zeker, er zijn onbevoegde genezers die hun grenzen kennen en, geholpen door een al dan niet paragnostisch getermineerd vermogen om ziekten te herkennen, hun patiënten op tijd naar een arts verwijzen. Er zijn er ook, bonafide, die dit niet doen. Daarom is voorzichtigheid geboden en moeten mijns inziens artikel 1 van de Wet op de Geneeskunst en artikel 436 van het Wetboek van Strafrecht blijven gehandhaafd.

Het lijkt niet zinvol om de wetgeving ten deze te verscherpen. De grofste overtreders van de betreffende wetsartikelen — en dan doel ik in het bijzonder op een aantal malafide knoeiers die opzettelijk misbruik maken van het in hen gestelde vertrouwen — worden niet vervolgd omdat zelfs hun teleurgestelde cliënten er niet voor voelen deze kwakzalvers aan te klagen; daar zit een schuldgevoel in de weg dat ten dele is opgedrongen door de Nederlandse Wet.

Verruiming van de Wet is nog minder zinvol. Legalisering van de onbe-
(slot op pag. 2)

Bestuur van de Vereniging tegen Kwakzalverij: A. P. N. de Groot, *Arts* te Hilversum, *Voorzitter*; E. Mijnaerends, *Tandarts* te Amsterdam, *Vicevoorzitter*; Mevr. A. Burbach-van der Woord, Prins Frederik Hendrikklaan 60, Naarden, *Secretaris*; L. Brest te Amsterdam, *Penningmeester*; Mr. J. E. Goudsmit *Kantonrechter* te Haarlem; Dr. H. H. Scholten, *Dieren arts*, Veterinair Inspecteur van de Volksgezondheid te Haarlem; H. Dijkstra, *Oud-Commiss. van Politie* te Amsterdam; Mr. J. D. van den Berg, *Rechter* te Arnhem; Mr. G. C. M. van Nijnatten te Voorburg, *Referendaris* bij het Ministerie van Justitie; Dr. J. H. Ligterink, *Arts en Apotheker* te Amsterdam, J. E. Buiten, *Apotheker, Farmaceutisch Inspecteur van de Volksgezondheid* te Zwolle, J. Noord te Amsterdam en M. Paulissen te Voorburg.

Lidmaatschap van de Vereniging incl. Maandblad min. f 7,50, voor studenten, verpleegsters, arts-, tandarts- en apothekers-assistenten en kraamverzorgsters f 2,50. Adres voor het opgeven van leden en abonné's: Mevr. Burbach-v. d. Woord, Prins Frederik Hendrikklaan 60, Naarden. Penningmeester: L. Brest, Argonautenstraat 19a, A'dam-Z. Postgiro van de Ver. 32237 te Amsterdam - Gem. Giro K 1672.

DRUKKERIJ SYSTEMA N.V.
Amsterdam

Abonnement per jaar franco per post bij vooruitbetaling f 7,50, voor studenten, verpleegsters, arts- tandarts- en apothekers-assistenten en kraamverzorgsters f 2,50

Administratie Maandblad:

Mevr. A. Burbach-v. d. Woord, Prins Frederik Hendrikklaan 60, Naarden, tel. 02959 - 19114.